

Laura Mörsäri

HEVOSALAN HARRASTUKSESTA KANNATTAVAKSI YRITYKSEKSI

Opinnäytetyö
Liiketalouden koulutusohjelma

Joulukuu 2015

KYAMK

University of Applied Sciences

Tekijä/Tekijät Laura Mörsäri	Tutkinto Tradenomi	Aika Joulukuu 2015
Opinnäytetyön nimi Hevosharrastuksesta kannattavaksi yritykseksi		32 sivua
Toimeksiantaja -		
Ohjaaja Katriina Vesala		
Tiivistelmä <p>Hevosalan yrittäjyydellä on pitkä historia Suomessa. Hevosia on käytetty monissa maatalouden töissä, sekä metsätöissä. Hevosala on osa maaseudun elinkeinojen monimuotoisuutta ja elinvoimaisuutta. Hevosten avulla maaseutua ja kaupunkia lähennetään toisiinsa. Hevosalalla on monia eri toimintamuotoja, niitä ovat kasvatustoiminta, raviurheilu, ratsastustoiminta sekä hevosten hoitopaikkojen vuokraus. Erikoistuneimmat elämykselliset matkailupalvelut sekä terapeutit ja hyvinvointiin keskittyvät palvelut ovat nykyään nousussa.</p> <p>Työn tavoitteena on antaa suuntaviivat siihen miten kannattaa toimia muuttaessa hevosharrastuksesta kannattava yritystoiminta. Tutkimuksessa käytetään kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Aineistona käytetään alan tutkimuksia ja haastattelua sekä opinnäytetyöntekijän omaa kokemusta alasta harrastajana, joista löytyviä tietoja analysoidaan tutkimuksessa. Haastattelusta saatu tieto hyödynnetään laskelmissa ja se kertoo yksityishenkilön tallin pidosta.</p> <p>Työssä käsitellään yrittäjyyttä ja kannattavuutta teoriassa, jotka tukevat harrastuksen muuttamista kannattavaksi yritystoiminnaksi. Työn pääasiallinen sisältö käsittelee hevosalan kustannusrakennetta. Suurimmat kustannukset tulevat tallin rakennuksista ja hevosten hankinnasta. Hevosalan yrittäjyys vaatii paljon omaa aikaa ja alan osaamista. Opinnäytetyössä käydään läpi mistä saadaan tuloja, joilla katetaan hevosista aiheutuvat kulut. Tutkimuksen tulokset kertovat, että hevosalan yritystoiminta vaatii suurta pääomaa, jotta kustannukset saadaan katettua.</p>		
Asiasanat harrastus, yrittäjyys, kannattavuus		

KYAMK

University of Applied Sciences

Author (authors) Laura Mörsäri	Degree Bachelor of Business Administration	Time December 2015
Thesis Title Changing equestrian hobby to profitable entrepreneurship		32 pages
Commissioned by -		
Supervisor Katriina Vesala Senior Lecturer		
Abstract <p>The equestrian business entrepreneurship has long history in Finland. Horses has been used in many agricultural work, as well as working in the forest. The equestrian business is part of the diversity and vitality of the rural economy. Horses convergence of the countryside and the city together. In the equestrian business, there are many different forms of activity, for example, educational activities, horse racing, equestrian activities and horse care facilities for hire. Specialize in experiential tourism, as well as therapeutic and well-being focus on services are on rising.</p> <p>This thesis gives guidelines on how to operate when changing an equestrian hobby into a profitability enterprise. This thesis is based on qualitative research method and the material gathered from the respective research studies. Further material is gained from an interview and the student's own experiences as a hobbyist. Information based on the mentioned above is utilized in the calculations, and tells about a private person maintaining a horse stable.</p> <p>This thesis handles entrepreneurship and cost-effectiveness in theory, which supports the process of changing a hobby into an enterprise. The main content of the thesis deals with the highest costs involved in the equestrian business. The highest costs are caused by the stable buildings. Equestrian business requires a lot of the entrepreneur's own time and knowledge of the business itself. This study deals with issues such as how to generate income and cover the costs brought about by the horses. The results of this study reveal that the equestrian business needs large capital, so that high costs are covered.</p>		
Keywords hobby, entrepreneurship, profitability		

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	5
1.1	Tutkimuksen tarkoitus	5
1.2	Tutkimusmenetelmät	6
2	RATSASTUS HARRASTUKSENA	6
3	YRITTÄJYYS	6
3.1	Yritysmuodot	8
4	HEVOSALAN YRITTÄJYYS	8
4.1	Ohjaavat lait ja ohjeistukset	10
4.2	Vaatimukset yrittäjälle	10
4.3	Yrityksen talous	13
5	KANNATTAVUUS	14
5.1	Hevosalanyrityksen kannattavuus	15
5.1.1	Muuttuvat kustannukset	16
5.1.2	Kiinteät kustannukset	18
6	HARRASTUKSEN MUUTTAMINEN YRITYKSEKSI	19
6.1	Ratsastus	19
6.2	Yksityishenkilön omistama talli	19
6.3	Ratsastustalli	20
6.4	Laskelmat	20
6.4.1	Tilojen rakentaminen	20
6.4.2	Vertailulaskelmat	24
6.4.3	Tarvikelaskelmat	25
7	PÄÄTELMÄT	26
	LÄHTEET	28
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Suomessa ratsastuksen suosio on kasvussa, sekä lasten että aikuisten keskuudessa. Harrastajia suomessa on 144 000. (Suomen Ratsastajainliitto 2015b.) Työssä tutkitaan harrastuksen muuttamista vaelluksia ja maastoratsastuksia järjestävä talliksi. Taustatutkimuksien ja kaiken muun kattavien tutkimusten avulla selviää onko hevosalan yrittäjyys realistisesti kannattavaa. Harrastuspiireissä yleisesti todetaan, että esimerkiksi tallirakennuksen ylläpitokustannukset ovat suuria ja vaelluksia varten pitää tehdä paljon erilaisia lupanomuksia. Toimivan yrityksen kannalta on tärkeää, että alueella on aktiivinen harrastajakunta ja yrityksen toimitilat sijaitsevat hyvien kulkuyhteyksien päässä.

Uuden yrittäjän täytyy luoda itselleen tukiverkosto, jonka kautta hän voi saada tarvittavaa apua erilaisiin ongelmiin. Apua voi pyytää saman alueen toisilta talliyrittäjiltä, esimerkiksi kentän tai maneesin vuokraamista muutamalle tunnille. Sairastuessaan tallin omistaja voi löytää toisen tallin vapaa-ehtoisista työntekijöistä sijaisen itselleen, tämän koulutuksen mukaisiin töihin. (Graeffe 2015.)

Hevosalalla on suuria kustannuksia esimerkiksi välttämättömät vakuutukset ja vuosittaiset eläinlääkärin palkkiot, joita monikaan ei tiedä tai ota huomioon. Ratsastus ei ole harrastuksista halvimpia, tunnit maksavat noin 600–1 100 € vuodessa. Kilpailutasolle noustessa ratsastuksen kustannukset nousevat korkeaksi myös harrastajalle. Ensiksikin hän tarvitsee oman hevosen, tallipaikan, ja sen lisäksi tulee eläinlääkäri-, valmennus- ja kengityskuluja. Kilpailutason harrastus maksaa vähintään 1 000 € kuukaudessa. (Ranta 2013.)

1.1 Tutkimuksen tarkoitus

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on käsitellä harrastuksesta syntyvät kulut ja selvittää millaisia kuluja syntyy siirryttäessä yritystoimintaan. Tavoitteena on selvittää millaisia kuluja ratsastuksesta syntyy ja mitä on tehtävä, kun toiminta muutetaan yritystoiminnaksi. Yritystoiminnan tuotoilla pyritään kattamaan kaikki syntyvät kustannukset. Lisäksi selvitetään tuleeko uusia menoja toiminnan vaihtamisen takia ja millaisia tuloja on mahdollisuus saada.

1.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimuksessa käytetään laadullista eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä valittiin siksi, että saadaan yksityiskohtaisempaa tietoa, siitä mikä tapa on kannattavin, kun muutetaan harrastus yritystoiminnaksi. Lähteinä käytetään alan tutkimuksia, artikkeleita ja haastattelua. Työtä varten on haastateltu yhtä henkilöä, joka omistaa hevosia. Haastattelu tehtiin avoimena haastatteluna ja sitä varten ei ole tällöin määritelty tiettyjä kysymyksiä, vaan keskustelu on tapahtunut aihealueen sisällä.

2 RATSASTUS HARRASTUKSENA

Ratsastus on luonnonläheinen, tasa-arvoinen ja monipuolinen liikuntamuoto, joka sopii lähes kaikille ikään, kokoon ja sukupuoleen katsomatta. Lajia voi harrastaa ympärivuoden maaseuduilla ja kaupungeissa. Ratsastuksen avulla on mahdollisuus kehittää fyysistä kuntoa, tasapainoa, koordinaatiota ja rytmittajua. Ratsastustuntien hinta vaihtelee sijainnin mukaan. Hevonen on ollut ihmisen apuna vuosisatoja mm. maatalouden töissä, matkustamisen helpottajana sekä armeijan kalustojen ja tarvikkeiden kuljetuksissa. (Suomen Ratsastajainliitto 2015a.)

Ratsastustalli on esimerkiksi yksityisenelinkeinoharjoittajan pitämä talli, jossa on mahdollisuus päästä ohjatulle tunnille ratsastamaan. Tallin kustannuksiin tulevat yrittäjän oma palkka sekä mahdollisten työntekijöiden palkka, kirjanpito- ja markkinointikulut. Ratsastustallilla on myös mahdollisuus liittyä ratsastusseuraan, jonka kautta saa kattavat vakuutukset. Seura järjestää erilaisia kilpailuja ja sen kautta pääsee myös kilpailemaan muualle. (E. S. Riding Club 2015.)

3 YRITTÄJYYS

Yrittäjä on työssäkäyvä ihminen, joka luo itselleen työpaikan ja työllistää mahdollisesti muunkin. Tämän väitteen takia monet ryhtyvät yrittäjiksi ja ilman tarpeellista tietotaitoa menettävät kaiken. Yritystoiminnan tavoitteena on saada yritys menestymään ja saamaan positiivista tulosta. Yrittäjä tunnistaa ja osaa varautua vastaan tuleviin riskeihin, joten hänellä on taito tehdä toiminnasta

kannattavaa. *Yrittäminen on myös uskomista omaan liikeideaan.* Sitä voidaan kutsua elämäntavaksi taikka keinoksi hankkia elanto ja työllistää itsensä. (Perustamisopas - Alkavalle yrittäjälle 2012.)

Monet haluavat ryhtyä yrittäjiksi sen takia, että haluavat tehdä jotain miellyttävää työtä, jonka kokevat omakseen ja voivat tehdä sen verran työtä kuin haluavat. Monet tekevät omasta harrastuksestaan yrityksen, jolloin työ on antoisaa ja mielekästä. Yrittäjyyttä on monenlaista, mutta tärkeintä kuitenkin on, että yrittäjä löytää itselleen alan, joka sopii hänelle itselleen. Yrittäjyys ei kuitenkaan ole tilaisuus paeta tylsiä toimisto töitä, joita myös yrittäjän tulee hoitaa, kaikkea ei pysty yrittäjänäkään ulkoistamaan. (NettiNappi 2015a.)

Yrittäjyyden peruspoluksi kutsutaan aikaa, jolloin ideasta ja päätöksestä alkaa yrittäjäksi. Tästä se jatkuu perustamisen jälkeen yrityksen elinkaaren eri vaiheisiin. Yrityksellä on omanlaisensa polku, jolla voi tulla vastaan monenlaisia maisemia ja vastaantulijoita. Aluksi tarvitaan idea, minkä pohjana voi käyttää omaa harrastusta. Seuraavaksi luodaan liiketoimintasuunnitelma, jossa selvennetään asioita yrittäjälle itselleen ja se on vaatimuksena rahoituksen saamisessa. Yritystoiminnan pyörittämiseen tarvitaan alkupääomaa eli rahaa ja laitteita, tämä määrä riippuu paljon toimialasta. Hevosalan yritykseen tarvitaan toimitilat, eläimet ja varusteita. Rahoitusta voi saada, jos on oma talous kunnossa ja rahoittaja katsoo yritysideoita olevan rahoituksen arvoinen. (NettiNappi 2015b.)

Perustamisvaiheen hauskimpia vaihteita on valita yritykselle nimi, tästä pitäisi saada selville myös yrityksen toimiala. Kaupparekisteriin tehdään perustamisilmoitus, jolloin myös nimi rekisteröidään. Kun yrityksellä on idea, liiketoimintasuunnitelma ja rahoitussuunnitelma, valitaan yrityksen yhtiömuoto. Yrityksen yhtiömuodon valinta vaikuttaa verotukseen ja toimintamalleihin. Yrityksen virallisena osuutena pidetään kaikkien paperitöiden tekemistä. Kaikki luvat yrityksen toimialaan liittyen, tulee hakea erikseen ja toimittaa kaupparekisteriin. Perustamisilmoituksen yhteydessä yrittäjä tekee ilmoituksen verotoimitukselle. Verotus on voi tuntua vaikealta, mutta sitä varten on järjestetty asiantuntija-apua. Yrittäjän on huolehdittava lakisääteisestä eläkevakuutuksesta, eläkevakuutusyhtiöllä on myös tarjolla joitain vapaaehtoisia vakuutuksia. Yrittäjä on kirjanpitovelvollinen, joka tarkoittaa sitä, että kaikki yrityksen toimintaan liittyvät aineistot on kerättävä ja säilytettävä. Yritystoimintaan liittyvät tositteet ja

kuitit pitää syöttää kirjanpitoon. Näiden vaiheiden jälkeen yritystoiminnan voi aloittaa. (NettiNappi 2015b.) Hevosalan yrityksen perustamiseen tarvittavaa rahoitusta varten vaaditaan erittäin tarkat kulu- ja kannattavuuslaskelmat (Suomen Hippos ry 2015a).

3.1 Yritysmuodot

Aina yritystoimintaa aloittaessa täytyy yrittäjän valita yritykselleen yritysmuoto. Hevosalalla suosituimpia yritysmuotoja ovat yksityinen elinkeinonharjoittaja ja osakeyhtiö. Yritysmuodon valintaan vaikuttavat, seuraavat asiat perustajien lukumäärä, pääomantarve, päätöksenteko vastuu, yritystoiminnan jatkuminen, varojen nosto, voitonjako, verot sekä riskit ja vastuut. Yrityksen perustajien lukumäärä määrittelee, mikä yritysmuoto on sopivin. Yritysmuodon mukaan tulee valinnan mukaan, on vaatimus yrityksen omasta pääoman tarpeesta. Yksityisellä elinkeinon harjoittajalla ei sitä ole, mutta yksityisen osakeyhtiön perustamiseen vaaditaan 2 500 €. Yksityinen elinkeinonharjoittaja vastaa päätöksistään ja kustantaa ne henkilökohtaisella omaisuudellaan, mutta osakeyhtiössä päätökset tekee yhtiönhallitus. (Yritys-Suomi 2015.)

Yksityinen elinkeinonharjoittaja vastaa omasta yritystoiminnastaan henkilökohtaisesti ja koko omaisuudellaan. Osakeyhtiön osakas ei vastaa itse osakeyhtiön velvoitteista. Yksityisen elinkeinonharjoittajan yrityksen jatkuvuus on erittäin hataralla pohjalla, mutta osakeyhtiössä yrityksen jatkuvuuteen ei vaikuta ollenkaan osakkaiden vaihtuminen. Yksityisen elinkeinonharjoittajan yrityksen tuottama voitto tulee yrittäjän itsensä käyttöön, mutta tappiosta yrittäjä vastaa itse. Yrittäjä ei välttämättä pysty maksamaan itselleen palkkaa. Osakeyhtiö vastaa omasta voitostaan tai tappiostaan ja jakaa voitonjakoa osakkaille osinkona. Osakkaille voidaan maksaa palkkaa. Yksityisen elinkeinonharjoittajan tulos jaetaan ansio- ja pääomatuloksi, joista lasketaan erillinen verotus. Osakeyhtiön tulos verotetaan yrityksen tulona. (Yritys-Suomi 2015.)

4 HEVOSALAN YRITTÄJYYS

Hevostalous on hyvin monipuolinen ala ja pohjautuu laajaan harrastus- ja yritystoimintaan. Vuorovaikutus ammattilaisten ja harrastajien välillä on tärkeää,

sillä hevosalan erilaiset toimijat ja yrittäjät mahdollistavat alan virkeän harrastustoiminnan. Hevosalalta on todettu, että noin kahdeksan hevosta työllistää yhden ihmisen. Alalla työskenteleviä on eniten osa-aikaisia ja yrittäjiä, päätoimisesti hevosalan työtä tekeviä on vähän. (Hollmén ym. 2012, 4.)

Suomessa toimii tällä hetkellä noin 15000 toimivaa hevostallia, joista yritysmuotoisesti toimivia on 3000, mikä on noin viidesosa kaikista talleista. Hevosalan yrittäjyys on ollut nopeasti kasvava toimiala, sen kasvu on kuitenkin hidastunut viime vuosien taantuman aikana. Hevosalan kokonaisliikevaihto on noin 340 milj. euroa vuodessa. (ProAgria Oulu.)

Hevosalalla on suuri merkitys maaseudulle ja -taloudelle. Yhden hevosen vuotiseen rehun tuotantoon tarvitaan 1–1,5 hehtaaria rehupeltoa, joten vuosittaiseen rehuvalmistukseen tarvitaan 75 000 – 112 000 peltohehtaaria. Tämä antaa uusia mahdollisuuksia maatalouden toiminnalle. Hevostilojen merkitys kasvaa muiden kotieläintilojen vähentyessä, jolloin maaseudun elinvoimaisuus ja maaseutu ympäristö säilyvät. (Hollmén ym. 2012, 4.)

Hevosten kanssa työskentely ja harrastaminen ovat sosiaalisesti arvokasta ja niiden avulla liitetään yhteiskuntamme eri väestöryhmiä toisiinsa. Raja-aitoja rikotaan hevosen kanssa myös perinteisen maaseutu–kaupunki-ajattelun välillä. Hevosala tarjoaa paljon monipuolista toimintaa ja mahdollisuudet ovat rajattomat. Hevosiin liittyvää palvelutoimintaa tulee tarjota hyödyntämällä alan potentiaalisuutta. Alaa tulee kehittää, että sitä on mahdollista harjoittaa eri puolilla maata. (Hollmén ym. 2012, 4.)

Hevosalan hanketoiminnan tavoitteena on edistää hevosalan yritystoiminnan kilpailukykyä ja parantaa alan kannattavuutta. Tavoitteena on lisätä hevosalan yrittäjien osaamista ja kehittää tiedonkulun joustavuutta. Lisäksi on tärkeää kehittää liiketaloudellista ja strategista ajattelua. Tämän avulla kannustetaan kehittämään myös tulevaisuuden ennakointia, uusien liiketoimintamahdollisuuksien havainnointia ja tuotteistamista. (Louhelainen 2012, 14.)

Harvalla hevosalan yrittäjällä on varaa sairastaa tai lomailia, sillä hevosia on hoidettava säännöllisesti joka päivä. Hevosyrittäjät eivät saa lomituspalvelusta apua, mikäli he eivät omista vaadittua 5 ha maata tai jos heillä ei ole MYEL-vakuutusta. Sairastuessaan apuun on pyydettävä, joko maksullinen lomittaja

tai sitten tuttu tallilla toimiva nuori. Hevosalalla toimiminen on kannattavaa, mutta rikastuminen sen avulla on vaikeaa. (Rantanen 2014.)

4.1 Ohjaavat lait ja ohjeistukset

Kuluttajaviraston ohjeiden tarkoituksena on kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta annetun lain (75/2004) perusteella määrittää ratsastuspalvelujen turvallisuutta koskevat vähimmäisvaatimukset, lisätä ratsastuspalveluiden turvallisuutta ja tehostaa tuoteturvallisuuslainsäädännön mukaista turvallisuuden valvontaa, sekä ennaltaehkäistä onnettomuuksia ja tapaturmia. Ohjeita sovelletaan esimerkiksi ratsastuskentällä, maastossa ja muissa ympäristöissä tapahtuvassa ratsastamisessa, ratsastuskouluilla, poniravikouluilla, ravileireillä, tallitoiminnassa, erilaisissa tapahtumissa, henkilöille tarjottavissa hevoskuljetuksissa ja muissa ratsastuspalveluissa, sekä muussa tuoteturvallisuuslainsäädännön mukaisessa hevosiin liittyvässä toiminnassa. (Kuluttajavirasto 2004.)

Eläinsuojelulainsäädäntöön tulee perehtyä hyvin jo hyvissä ajoin ennen hevosen hankintaa, koska siinä määritellään vaatimukset millainen hevosen pito- paikka on oltava. Lisäksi siellä määritellään miten hevosta on hoidettava, kohdeltava, käsiteltävä ja kuljetettava. *Eläinsuojelulain tarkoituksena on suojella eläimiä parhaalla mahdollisella tavalla kärsimykseltä, kivulta ja tuskalta.* Sillä halutaan edistää eläinten hyvinvointia ja hyvää kohtelua. Eläinten tarpeista tulee huolehtia kaikilla tavoilla ja niitä ei saa millään tapaa syrjiä. Jos on aihetta epäillä, että jokin eläin kärsii huonoista oloista, on tällöin jokaisen velvollisuus ottaa yhteyttä eläinsuojeluviranomaisiin. Paikallista eläinsuojelua hoitavat kunnan eläinlääkäri, kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitavat viranhaltijat (terveystarkastajat) sekä poliisi. (Evira 2014.)

4.2 Vaatimukset yrittäjälle

Hevosalalla kaikenlaisessa suunnittelussa tulee ottaa aina huomioon hevosen hyvinvointi. Hevonen tarvitsee paljon tilaa ulkoiluun ja liikkumiseen, tällöin tataan hevoselle turvallinen ja rauhallinen elinympäristö, sekä mahdollisuus lajin

mukaiseen käyttäytymiseen. 2-5 hevosella on oltava, suositusten mukaan 1-2 ha alue, jotta hevosilla olisi riittävä laidunmahdollisuus. (Iinatti 2014, 46)

Hevosalan yrityksellä on tiukat vaatimukset, jotka viranomaiset käyvät tarkistamassa. Näihin kuuluvat Eviran (2014) asettamat hevosten pitopaikkojen turvallisuus ja tilavuus, laitteiden ja välineiden turvallisuus, ulkotarhan ja laitumen turvallisuus ja tilavuus. Huomioon tulee ottaa myös kuluttajaviraston(2004) asettamat turvallisuusvaatimukset, markkinointi ja asiakkaille tiedotus, henkilökunnan ensiapu- ja turvallisuuskoulutukset, asiakkaat ja rakennukset. Lisäksi on huomioitava rakenteita, reittejä ja yleisötilaisuuksia, ratsastusvälineitä ja henkilösuojaimia, hätätilanteita, sekä hevosia ja niiden soveltuvuutta koskevat määräykset.

Hevosten pitopaikasta eli tallista on annettu tiukkoja säännöksiä ja ohjeita. Eviran (2014) hevosalan kootussa lainsäädännössä tulee esille, mitä kaikkea pitää ottaa huomioon tallin suhteen. Hevosen pitopaikan tulee olla tilava, suojaava, valoisa, puhdas ja mahdollisimman hyvin eläimen luontaiset tarpeet huomioon ottava. Pitopaikan tulee olla sellainen, että se on turvallinen ja siellä ei ole tulipalo vaaraa tai hevonen ei pääse karkaamaan sieltä helposti. Kuitenkin sen pitää olla sellainen, että hevoset pystytään hoitamaan siellä helposti ja hätätilanteessa eläimet saadaan nopeasti pois tiloista. Hevosen karsina ja pilttu on sijoitettava siten, että siitä on hyvä näkö- ja kuuloyhteys pitopaikassa tapahtuvaan toimintaan sekä kanssakäymiseen. Pitopaikassa tulee olla niin paljon tilaa, että hevonen mahtuu seisomaan ja laskeutumaan makuulle luonnolliseen asentoon.

Pitopaikassa tulee olla hyvä ilmanvaihto, etteivät eläimet sairastu ylimääräisen pölyn, kaasun, vedon tai liiallisen kosteuden takia. Pitopaikassa ei saa esiintyä jatkuvaa häiritsevää tai haitallista melua sekä pitää välttää tilanteita, jossa eläin joutuu olemaan alltiina melulle joka ylittää 65 desibeliä. Pitopaikassa ei saa käyttää pintakäsiteltyä puuta tai lattia ei saa olla liukasta materiaalia. Karsinoiden välisen seinän tulee olla tarpeeksi korkea ja asianmukainen väliseinä, jotta eläimet eivät pysty vahingoittamaan toisiaan. (Evara 2014.)

Pitopaikan ja sen rakenteiden, varusteiden sekä laitteiden tulee pitää puhtaina ja tarvittaessa ne on desinfioitava. Niiden tulee olla hyvässä kunnossa, etteivät ne vahingoita hevosta eivätkä sen terveyttä tai hyvinvointia. Jyrsijöiden ja muiden haittaeläinten torjunnasta tulee huolehtia eläinsuojassa hyvin. Hevo-

selle ei saa aiheuttaa vahingoittumisen vaaraa sijoittamalla väärin sähköjohtoja ja -laitteita, sekä muita hevosten pitoon tarkoitettuja varusteita ja laitteita. (Evira 2014.)

Evira (2014) mukaan hevosen hoitoon, käsittelyyn, kiinniottamiseen, kuljetukseen ja lopettamiseen ei saa käyttää sellaisia laitteita tai aineita, jotka tuottavat tarpeetonta kipua tai tuskaa. Minkäänlaisia piikkikannuksia tai -kuolaimia ei saa käyttää. Hevosen tulee pystyä syömään ja juomaan luonnollisessa seisoma-asennossa, joten ruoka- ja juoma-astiat tai telineet on sijoitettava sopivalle korkeudelle.

Laitumen ja ulkotarhan sekä reitin eläinsuojasta tai tallista ulkotarhaan ja laitumelle tulee olla turvallisia ja niissä hevonen ei pysty vahingoittamaan itseään. Ulkotarhan ja laitumen tulee olla tarpeeksi suuria ottaen huomioon hevosten määrän, aktiivisuuden, rodun, koon, iän ja sukupuolen. Liika melu on yleensä haitaksi hevosille, joten myös maaston, kasvillisuuden ja maapohjan tulee olla sopivia hevosille. Tarvittaessa laitumella ja ulkotarhassa tulee olla suoja huonoja sääoloja vastaan. Heikkoarvoisimmilla laumanjäsenillä tulee olla tarpeeksi tilaa väistää ylempiarvoisia. Piikkilankaa ei saa käyttää aitana, etteivät hevoset vahingoita siinä itseään. (Evira 2014.)

Taulukossa 1 näkee minkä kokoisia yksittäiskarsinoiden tulee vähintään olla. Karsinoihin nähden pilttuilla on vielä tarkemmat säädökset. Pilttuun leveyden tulee olla vähintään hevosen säkäkorkeus lisättynä 10 senttimetriä, pituuden hevosen pituus lisättynä 25 senttimetriä ja pilttuiden väliseinän hevosen säkäkorkeus kerrottuna luvulla 0,9.

Taulukko 1 Hevosen yksittäiskarsinan vähimmäiskoko

Hevosen säkäkorkeus (m)	Karsinan pinta-ala (m ²)
Enintään 1,08	4,0
Yli 1,08, mutta enintään 1,30	5,0
Yli 1,30, mutta enintään 1,40	6,0
Yli 1,40, mutta enintään 1,50	7,0
Yli 1,50, mutta enintään 1,60	8,0
Yli 1,60	9,0

Kuluttajavirasto (2004) on laatinut ratsastuspalveluille turvallisuutta asetettavat yleiset vaatimukset, joiden mukaan toiminnan tulee olla turvallista ja jos se ei sitä ole, niin silloin sitä ei saa suorittaa. Tiedossa pitää olla, miten monta asiakasta mahtuu mukaan yhdelle tunnille, vaellukselle tai leirille, sekä mihin aikaan eri ryhmät osallistuvat niihin. Näihin ryhmiin esimerkiksi kuuluvat aloittelijat, lapset ja erikoisryhmät. Omistajan tulee vastata ratsastuspalvelun turvallisuudesta koko palvelun ajan.

Yrityksen tulee noudattaa kuluttajasuojalain (38/1978) vaatimuksia markkinoidessaan yrityksensä toimintaa. Mitään tietoa ei saa esittää harhaanjohtavasti, eikä kuluttajan kannalta tärkeitä tietoja saa jättää kertomatta. Ennen vaelluksia, maastoratsastuksia tai leirejä tulee kaikille asiakkaille antaa kirjallinen ennakkotieto, jotta he ymmärtävät ottaa huomioon turvallisuuden kannalta tarpeelliset seikat. Asiakkailta pitää myös saada tarpeellista tietoa ennen matkan lähtöä, jotta heille voidaan antaa oikeanlainen hevonen vastaamaan heidän osaamistasoaan. Myös ratsastusreitti määritetään asiakkaiden taitojen mukaan. Asiakkaille pitää myös kertoa, sisältyykö palveluun tapaturmavakuutus. (Kuluttajavirasto 2004 6-7.)

4.3 Yrityksen talous

Yritystoimen taloudelliset kulmakivet ovat kannattavuus, maksuvalmius ja vakavaraisuus. Kuten kaikissa muissakin yrityksissä, niin myös hevosalan yrityksissä on taloutta seurattava ja suunniteltava. Yrittäjän tulee omata kyky tunnistaa realiteetit ja hahmottaa taloudelliset asiat. Yrittäjällä tulee olla yrittäjämäistä otetta, mikä tulee esille yrityksen kokonaisvaltaisessa hallinnassa. Usein hevosalalla ongelmana on, että kaikki yritystoiminnan tunnusmerkit eivät kuitenkaan täyty. Toiminnassa keskitytään vain tekemiseen ja suurin osa talouden hoidosta jää vähemmälle huomiolle. (Hevosalan yrityksen talousasioiden hallinta 2005, 4.)

Kun yritystoimintaa käynnistetään tai laajennetaan merkittävästi, on tehtävä tarkkoja suunnitelmia tulevaisuudesta. Parhaiten tämän pystyy ennakoimaan tekemällä laskelmia tulevasta tuloista ja menoista. *Tarpeellisia laskelmia ovat investointisuunnitelmat ja investointien rahoituslaskelmat, useamman tilikauden kattavat kannattavuus- ja kassavirtalaskelmat, sekä vuosittaiset tulo- ja*

menoarviot. On tärkeää tietää millaiset rajat asetetaan toiminnan laajuudelle ja mikä osa yritystoiminnassa on kannattavaa. (Hevosalan yrityksen talousasioiden hallinta 2005, 4.)

Jokaisen yrittäjän pitää osana taloussuunnittelua osata tarkastella toimintaansa kriittisesti, joka on osa taloussuunnittelua. Yrittäjän pitää myös osata arvioida omia heikkouksiaan ja vahvuuksiaan. Jo perustamisvaiheessa yrittäjän pitää selvittää mitkä palvelut ostetaan ulkopuolisilta palveluntarjoajilta. Esimerkiksi hevosalan yrittäjän ei välttämättä kannata viljellä rehuviljaa itse, vaikka hänellä olisi omistuksessaan pellot ja viljelykoneet, koska hänen tulee miettiä omia resurssejaan ja panostusta yrityksensä ydinliiketoimintaan. Tässä tilanteessa omista resursseista puhuttaessa tarkoitetaan omaa ajan käyttöä, rahaa, sekä henkistä jaksamista. Yrittäjän on järkevämpi hankkia rehuviljat hevosille ulkopuolisilta yrittäjiltä, kuin alkaa viljellä niitä itse. (Hevosalan yrityksen talousasioiden hallinta 2005, 4.)

Pussinen (ym. 2010, 34–35) mainitsee raportissa, että hevosalan yrityksissä suurimpina investointikohteina ovat hevosten ulkoilu- ja harjoittelualueet. Näihin kuuluvat tarhat, reitit, kentät ja harjoitteluradat (Taulukko 2). Investointeja suunnitellaan myös lantaloihin ja muihin ympäristöön liittyviin olosuhteisiin, sekä vanhojen tallien peruskorjaukseen. Arvokkaimpina investointikohteina pidetään maneesia ja uusia talleja, joiden kustannukset pyörivät useissa sadoissa tuhansissa euroissa.

Taulukko 2 Investointikohteet ja niiden arvioitu summa.

	Uusi talli	Vanhan tallin peruskorjaus	Vanhan tallin laajennus	Lantala/ muu ymp. Inv.	Ulkoilu- ja harjoittelualueet	Maneesi	Muu investointi
Arvo €	102 000	16 000	19 000	7 000	6 000	104 000	37 000

5 KANNATTAVUUS

Kannattavuus on yrityksen tärkein toimintaedellytys. Heikolla kannattavuudella yrityksellä ei ole mahdollisuuksia jatkaa toimintaa. Kannattavuutta seurataan erilaisin mittarein, jotka luokitellaan liikevaihtoon suhteutettuihin katemittareihin, kuten käyttökate- %, liiketulos- %, sekä kokonaistulos- % ja pääomaan

suhteutettuihin tuottomittareihin, kuten oman pääoman tuotto- % ja sijoitetun pääoman tuotto- %. (Balance Consulting 2015.)

Jos yrityksen rahoitus ei ole kunnossa, yritys ei tule toimimaan, vaikka sillä olisikin hyvä kannattavuus. Jos yrityksen kannattavuus on heikko tai sen velkaantuneisuus on suuri, niin yrityksen rahoituksellisia velvoitteita, kuten lainojen korkoja ja lyhennyksiä ei pystytä maksamaan. Tällöin yrityksen toiminta ei välttämättä ole tappiollista, vaan sen ongelmana on heikko rahoitusrakenne. (Balance Consulting 2015.)

Hyvän vakavaraisuuden ja kannattavuuden lisäksi tarvitaan toimiva maksuvalmius. Mikäli palkkoja tai tavaraostoja ei pystytä maksamaan, yritys voi joutua heikon maksuvalmiutensa takia maksukyvyttömäksi, mikä johtaa konkurssiin. Maksuvalmiutta seurataan mm. mittareilla, joilla pystytään päättelemään staattinen- eli tasesuhteinen ja dynaaminen maksuvalmius eli kassavirta. (Balance Consulting 2015.)

Kannattavuudella tarkoitetaan liiketoiminnan tai yrityksen taloudellista tuottavuutta. Kannattavuutta tutkitaan erilaisten analyysien, mittauksien ja tarkastelujen avulla. Tällöin selvitetään, mitkä tekijät vaikuttavat mihinkin yrityksen osa-alueisiin. Liiketoiminta on taloudellisesti kannattavaa, kun tulot ovat suuremmat kuin niihin kohdistuvat kulut. Kannattavuudesta tunnetuimmat käsitteet ovat voitto ja tappio. Kannattavuus lasketaan yleensä yrityksen tuloksen ja liikevaihdon suhteesta ja se ilmoitetaan yleensä prosenttimuodossa. (Economic 2015.)

Kannattavuus jaetaan kahteen osa-alueeseen absoluuttiseen ja suhteelliseen kannattavuuteen. Absoluuttinen kannattavuus saadaan tuottojen ja kulujen erotuksella eli voitolla. Yrityksen kannattavuutta ei pystytä mittaamaan pelkästään yrityksen voiton laskemisella, sen lisäksi pitää ottaa huomioon mitä kaikkea on tehty voiton saamisen eteen. Suhteellinen kannattavuus saadaan jakamalla tulos yritykseen sijoitetulla pääomalla. (Taloussanakirja 2015.)

5.1 Hevosalan yrityksen kannattavuus

Hevosalan yrityksen kannattavuuteen vaikuttaa toiminnan laajuus, toimintamuoto, sijainti, saavutettavuus, yrittäjän osaaminen ja pääomarakenne. Lisäk-

si hevostalous on markkina/suhdanneherkkä ala. Yrittäjä ei välttämättä saa nostettua itselleen palkkaa työmääräänsä vastaavaa määrää. Yleensä hevosalan taloustilanne ja maksuvalmius ovat heikohkoja ja se johtuu siitä, että yritystä pyöritetään liian lyhytjänteisesti, eikä mietitä miten toiminnan saisi kannattavaksi, taikka miten maksuvalmiutta parannettaisiin. (ProAgria Etelä-Suomi 2015.)

Jotta yrityksen saa kannattavaksi, olisi suotavaa tehdä vuosittaiset budjetit. Budjeteista pystytään laskemaan ennakkoon yrityksen likviditeetti. Toinen tapa on välttää turhia kustannuksia ja alkaa tarkastelemaan kulurakenteita. Tarkka kustannusseuranta on tärkeää. Suurimmat kustannukset hevosalalla tulevat kaikkien tarvittavien rakennusten, hevosten ja kaluston hankinnasta. Tähän mennessä ei ole vielä saatu kerättyä koottua tilastointia erilaisten hevosyritysten kulurakenteista. (ProAgria Etelä-Suomi 2015.)

5.1.1 Muuttuvat kustannukset

Muuttuvat kustannukset muodostuvat siinä vaiheessa, kun toiminta alkaa ja loppuvat vasta siinä vaiheessa, kun toiminta lopetetaan. Muuttuvat kustannukset ovat kuluja, joihin voidaan vaikuttaa merkittävästi lyhyessä ajassa. Seuraavassa selvitetään kuhunkin kustannukseen liittyviä asioita.

Rehukustannuksiin yleensä kuuluvat heinät, laidunnurmi, väkirehu, kivennäiset ja suola. Hevoset ovat tottuneet syömään pieniä määriä rehuja kerrallaan laiduntaessaan rehuaroilla. Jokaisella hevosella on erilainen ruokintatarve, mikä vaihtelee hevosen käytön mukaan. Perusrehut jaetaan karkea- ja väkirehuihin. Karkearehuja ovat laidunruoho, säilöheinä ja kuiva heinä. Väki-rehuista yleisin on kaura, jonka lisäksi väkirehuihin kuuluvat myös sokeripitoinen mellassi ja melassileike sekä kasviöljyt. Saatavilla on myös teollisia väkirehuja, jotka ovat joko täysrehuja tai tiivisteitä. Tarvittaessa hevosille annetaan myös kivennäis-, vitamiini ja suolalisää. (Suomen Hippos ry 2015b.)

Heinä on rehuista tärkeimpiä, sillä se on hyvin ravinteikasta. Heinä on kuivatua heinää taikka esikuivatua säilöheinää, kesäisin heinä voidaan korvata laidunruoholla. Hevosen heinän tarve riippuu hevosen koosta ja iästä. (Suomen Hippos ry 2015b.) Heinien hinnat vaihtelevat paljon eri tuottajista riippuen. Heinän ostohinta halvimmillaan on 0,2 €/kg.

Hevosen päivittäisen ravinnontarpeen täyttämiseksi heinän rinnalle tarvitaan väkirehuja, niiden määrä ja tarve riippuvat hevosen koosta ja iästä. Väkirehuihin luokitellaan viljat ja teolliset täys-, puolitiivistehut ja tiivisrehut. Kaura on yleisimmistä käytössä olevista väkirehuista. Täysrehulla tarkoitetaan rehuseosta, joka koostumuksensa puolesta riittää karkearehujen rinnalla tyydyttämään hevosen päivittäisen ravinnontarpeen. Täysrehua käytettäessä ruokinnassa ei tarvitse käyttää ollenkaan kauraa. Puolitiivistehut ovat täydennysrehuseoksia, jotka on tarkoitettu käytettäväksi kauran rinnalla useimmiten 50:50 suhteessa. Tiivisterehuilla tarkoitetaan rehuseoksia, joissa on suuria pitoisuuksia tiettyjä ravintoaineita, mutta jotka eivät sellaisenaan riitä tyydyttämään hevosen päivittäistä ravinnontarvetta. (Suomen Hippos ry 2015b.) Kauran hinnat vaihtelevat myyjistä riippuen, kilohinta on 0,1 €/kg. Teollisesti valmistettuja rehuja on monia erilaisia, niiden hinnat vaihtelevat sen mukaan mitä ne sisältävät.

Kivennäisiä on monia erilaisia, toiset on tarkoitettu vain vitamiinilähteiksi, kun toisia lihasmassan kasvattamiseksi. Kivennäiset maksavat 54 €/20 kg säkki. Kaikkiin ostorehujen hintaan tulee rahtikulut, kun ne tilataan suoraan tilalle. Hevosen suolan saannista pitää myös huolehtia ja helpoimmalla pääsee sijoittamalla suolakiven karsinaan.

Kuivikekustannukset riippuvat kuivikkeen tyypistä. Kuiviketurve on suosittua, koska pölyäminen on vähäisempää kuin muissa kuivikkeissa. Kuiviketurvetta toimitetaan irrallisena ja sen hinta 109 €/900 kg(lava), hintaan lisätään kuljetuskustannukset. Hevosen lannan jatkosijoitus on erityisen hankalaa. Pääsääntöisesti hevostilalliset joutuvat kuljettamaan lannan kaatopaikalle. Jos lantaa halutaan käyttää pellon lannoituksessa, täytyy se ensin kompostoida. Kompostoinnin hankaluutena on sen monet haitat ja lupamenettelyt. (Arola 2015.)

Sähkökustannukset vaihtelevat sähkönkäytön mukaan paljon. Veden käytön kustannuksia on helppo vähentää, kun tallilla on oma kaivo. Jos talli kuuluu kunnalliseen vesi- ja viemäriverkoston piiriin, niin vesi- ja jätevesikustannukset ovat yleensä erittäin korkeat. Sähkön, veden ja jäteveden käytön kustannuksia on vaikea arvioida, koska yleensä tallilla ei ole omaa sähkö- tai vesimittaria.

Vuosittaiset aitojen ylläpito- ja korjauskustannukset vaihtelevat sen takia, kuinka usein hevosten aitauksia kunnostetaan. Vuosittainen arvio liikkuu 250

€ - 2000 € välillä. Muita muuttuvia kustannuksia ovat eläinlääkintä-, hevosen kuljetuskustannukset. Eläinlääkintäkustannusten hinta vaihtelee 80 eurosta 300 euroon per käynti.

Hevosen kuljetuskustannukset pienenevät, jos hevosia kuljetetaan itse. Hevoskuljetusautoja on kahdenlaisia, B-kortilla ajettavia 2 hevosen paketti-autoja ja C-kortilla ajettavia kuorma-autoja. Yleisin hevosen kuljetustapa on trailerilla. Kuljettajan tulee omata rauhallinen ja ennakoiva ajotapa. Hevonen voi kuljetuksen aikana menettää tasapainonsa ja tämän seurauksena alkaa pelätä kuljetuksia. Kuljettajalla tulee olla eläinten kuljetuslupa. (Suomen Ratsastajainliitto 2015c.)

5.1.2 Kiinteät kustannukset

Hevosalalla on paljon kiinteitä kustannuksia. Kiinteät kustannukset ovat kuluja, joiden suuruuteen ei lyhyellä aikavälillä voida juurikaan vaikuttaa. Kiinteät kustannukset säilyvät samana vaikka yrittäjä lopettaisi yritystoiminnan kokonaan. Seuraavassa on lueteltu päämuotoisimmat kiinteät kustannukset.

Yrittäjän palkkavaatimus on huomioitava laskelmia tehtäessä. Kaikki yrittäjät eivät ota erikseen palkkaa, vaan vähentävät sen kokonaistuloksesta, josta on jo vähennetty kaikki kustannukset. Työntekijöiden palkkakustannukset muodostuvat työntekijälle maksettavasta palkasta ja sivukuluista.

Yleiskustannuksiin kuuluvat esimerkiksi puhelin- ja postikulut, automenot, viljavuusanalyysit, ammattikirjallisuus, suunnittelu- ja seurantatyö, tienhoitomaksut sekä ojien ja siltojen kunnossapito. Yleiskustannukset vaihtelevat 3000 € - 10000 € välillä vuosittain.

Hevosalalla rakennusten osuus muodostuu tallirakennuksista, joihin kuuluu eläinosasto, rehuvarasto, lantala, varasto- ja mahdolliset sosiaalityöt. Rakennuksille lasketaan korko-, poisto-, kunnossapito- ja vakuutuskustannukset. Korkokustannukset lasketaan rakennuksiin sijoitetulle pääomalle valittua laskentakorkokantaa käyttäen. Hevonen on pitkäkestoinen käyttöomaisuus, joten sen hankintahinta voidaan jakaa käyttövuosien kesken tasan tasapoistomenetelmällä. Poistojen tarkoituksena on jakaa tuotantoesineiden tai rakennusten hankintakustannus niiden käyttövuosille.

Kunnossapitokustannuksia muodostuu rakennusten ja tuotantovälineiden korjauksista ja huolloista. Korjauskustannukset jakautuvat käyttövuosille epätasaisesti. Vakuutuksissa rakennusten ja kaluston osalta pitäisi huomioida pakollisina palovakuutukset. Perusparannukset kuuluvat osaksi kiinteitä kustannuksia. Niihin kuuluvat esimerkiksi tiet, ratsastuskentät, uudistettavien laiturien kiinteät sillat ja aidat, ojien perkaus, valmennusteiden rakentaminen sekä siltarumpujen uudistukset.

6 HARRASTUKSEN MUUTTAMINEN YRITYKSEKSI

Harrastuksen muuttaminen yritykseksi on tietyissä tilanteissa helppoa, mutta pitää myös muistaa miettiä, onko harrastuksen mahdollistamille palveluille tai tuotteille kysyntää. Harrastuksesta tulee yleensä yritys siinä vaiheessa, kun halutaan viedä itseilmaisu seuraavalle tasolle. Tietenkään kaikkia harrastuksia ei kannata muuttaa yritystoiminnaksi, koska yritystoiminnan tarkoituksena on kuitenkin olla taloudellisesti kannattavaa. (Uranus 2013.)

6.1 Ratsastus

Esimerkkinä 10 kerran ratsastuskortti maksaa 190 € ja se on voimassa 3 kuukautta. Ratsastamassa käydään kerran viikossa, joten vuodessa käytetään 5 korttia. $190 \text{ €} \cdot 5 = 950 \text{ €}$. Harrastajalla tulee olla omasta takaa ratsastushousut, -hanskat, -takki sekä tarvittaessa turvaliivi. Housut maksavat 34,95 €. Hanskat maksavat 10,95 €. Takki maksaa 59,95 €. Turvaliivi maksaa 84,95 €. Yhteensä ratsastusvarusteisiin menee 190,8 €.

6.2 Yksityishenkilön omistama talli

Yksityistallin kustannukset vaihtelevat tallin sijainnin mukaan. Karisteen (2015) tallilla on vain muutama hevonen ja tallissa on myös 4 vuolta. Lisäksi tallissa on kummitytön hevonen, josta he saavat tallipaikka vuokraa kuukausittain. Tallilla on oma kaivo, joten veden käytöstä ei tule lisäkustannuksia. Kustannuksia vähentääkseen he kasvattavat myös eläimille tarjottavat heinät itse. Kaurat ja rehut he käyvät ostamassa lähimmästä maatalouskaupasta. Karsi-

nan kuivikkeet tilataan isommissa erissä. Kengitysten hintaa laskee se, että Karisteen tutun tekee halvemmalla. Kengitys maksaa normaalisti noin 50 € – 100 €.

6.3 Ratsastustalli

Tallilta saadaan yleensä tuottoja, sen mukaan millaisia palveluja asiakkaat haluavat käyttää. Ratsastustallilla on mahdollisuus maksaa ratsastustunnit kertaveloituksella tai sitten on mahdollista ostaa 10 ratsastuskerran kortti, mikä on voimassa ostopäivästä alkaen 3 kuukautta. Tallilla järjestetään pienimuotoisia tapahtumia, kuten pikkujouluja ja yritysten virkistyspäiviä. Ratsastustallilla seuraan kuuluville järjestetään myös leirejä. Harrastustalleilla järjestettävillä leireille voivat osallistua kaikki halukkaat.

Esimerkkinä vaellus ja maastoratsastus tallin tuloista käytetään Rella Vinurin hinnastoa. Tunnin ratsastus maksaa 29 €/henkilö ja kahden tunnin ratsastus maksaa 52 €/henkilö. Tunnin järjestämiseen vaaditaan 5 henkilöä. Pidempinä retkinä tarjolla on 2,5 tunnin retki, johon kuuluu kahvitarjoilu. Tämä maksaa 75 €/henkilö. Sekä 4,5 tunnin vaellus harjuja pitkin, johon kuuluu keittolounas. Tämä maksaa 110 €/henkilö. Hinnat sisältävät 10 % alv:n. Ratsastuksen jälkeen on mahdollisuus päästä turvesaunaan rentoutumaan, joka maksaa 85 €/henkilö. (Rella.fi)

6.4 Laskelmat

Laskelmista selviää, millaisia kuluja tulee ottaa huomioon tallia ja tarvittavia muita tiloja rakentaessa, sekä millaisia vaihtoehtoja kannattaa huomioida kuivikkeita, heiniä, väkirehuja, kivennäisiä, varusteita hevosille, ratsastajille ja kentälle, kuljetuskalustoa hankkiessa.

6.4.1 Tilojen rakentaminen

Tallirakennuksessa yhdessä karsinassa tulee olla tilaa vähintään 9 m² (Evara 2014.), jos karsinassa oleva hevonen on säkäkorkeudeltaan vähintään 1,60 m. Karsinoita on 12 kpl, joten niiden pinta-ala on siis 108 m² yhteensä. Karsi-

nat ovat kahdessa rivissä, joiden väliin jää käytävä, jonka leveys on 3,5 m, sillä karsinarivien välisen käytävän leveys on oltava vähintään 2,5 m. Käytävän pituus tallissa on 35 m, jolloin kummallekin puolelle käytävää jää 6 kpl karsinoita. Käytävä vaatii tilaa 3,5 m * 35 m. Käytävän pinta-ala on 122,50 m². Tallin pinta-ala on 108 m² + 122,50 m² + = 230,50 m².

Uusien tallirakennusten ohjeelliset rakennuskustannukset ovat 253 € hyöty-metriä (hym²) kohti 100 yksikköön saakka ja ylittävältä osalta 196 €/hym² (Maa- ja metsätalousministeriö 2005, 2-4).

$$(100 \text{ m}^2 * 253 \text{ €/hym}^2) * 1,07 = 27\,071 \text{ €}$$

$$(130,5 \text{ m}^2 * 196 \text{ €/hym}^2) * 1,07 = 27\,368,50 \text{ €}$$

Tallin hankintakustannukset ovat 54 439,50 €.

Talliin on lisäksi muita tiloja, kuten sosiaalitalat, taukotila, satula- ja tarvikehuone, kuivaushuone hevosten loimille ja varusteille sekä hevosten pesupaikka. Tallissa on muita tiloja 200 m².

Muiden tilojen rakennuskustannukset ovat 403 €/hym² 20 yksikköön saakka ja ylittävältä osalta 299 €/hym² (Maa- ja metsätalousministeriö 2005, 2-4).

$$(20 \text{ m}^2 * 403 \text{ €/hym}^2) * 1,07 = 8\,624,20 \text{ €}$$

$$(180 \text{ m}^2 * 299 \text{ €/hym}^2) * 1,07 = 57\,587,40 \text{ €}$$

Muiden tilojen hankintakustannukset ovat 66 211,60

Tallissa pitää olla paikka, missä voidaan säilyttää heiniä ja muita rehuja sekä kuivikkeita. Tilan tulee olla katettu ja siinä tulee olla betonilattia. Heinävaraston koko määritellään siten, että sinne mahtuu 3 kk heinämäärä. Hevonen syö heinää 1,5-2 % oman painonsa verran. Eli 500 kg hevonen syö heinää 7-10 kg/pvä, joten 3 kk tarvitaan heinää 7 560 kg. (Suomen hevosomistajien keskusliitto ry 2015.)

Pienpaaleihin pakattu heinä vie tilaa 10 m³/tonni. Heinien varastointikorkeus on 4 m.

Heinä- ja kuivikevaraston rakennuskustannukset ovat 163 €/hym² 120 yksikköön saakka ja siitä ylöspäin 123 €/hym² (Maa- ja metsätalousministeriö 2005, 2-4).

$$\frac{7\,560}{1\,000} = 7,56 \text{ t}$$

$$7,56 \text{ t} * 10 \text{ m}^3 = 75,6 \text{ m}^3$$

$$\frac{75,6 \text{ m}^3}{4 \text{ m}} = 18,9 \text{ m}^2 \sim 19 \text{ m}^2$$

Heiniä varten tarvitaan tilaa 19 m², mutta varastoa rakennetaan 20 m².

Kuivikevarasto mitoitellaan myös 3 kk:n kuivikkeita varten, yhden paalin mitat ovat 80*40*20 cm. Kuivikkeiden varastointikorkeus on 2 m. Kuiviketta varten tarvitaan tilaa 4,8 m², joten varastoa rakennetaan 10 m².

Heinälle ja kuivikkeelle varataan tilaa yhteensä 20 m² + 10 m² = 30 m².

$$(30 \text{ m}^2 * 163 \text{ €/hym}^2) * 1,07 = 5\,232,3 \text{ €}$$

Heinä- ja kuivikevaraston hankintahinta on 5 232,3 €.

Minimimitoitus lantalalle on 12 m³ hevospaikkaa kohden. Lantalaan vaadittava tila on 12 hevosta varten 12 * 12 m³ = 144 m³.

Lantalan rakennuskustannukset ovat 299 €/m³ * tilavuus^{0,6} (Maa- ja metsätalousministeriö 2005, 2-4).

$$(299 * 144^{0,6}) * 1,07 = 6\,310,6 \text{ €}$$

Lantalan hankintakustannukseksi tulee 6 310,6 €

Tallille rakennetaan 3 ulkoilutarhaa, jotka ovat kooltaan 2 kappaletta 9 m * 6 m = 54 m² ja yksi 5 m * 6 m = 30 m². Eläinten ulko- ja jaloittelualueen aidan, puurakenteinen, rakennuskustannukset ovat 14 €/juoksumetri (Maa- ja metsätalousministeriö 2005, 2-4). Puuaitaa tarvitaan yhteensä 9 m * 4 = 38 m, 6 m * 4 = 24 m, 5 m * 2 = 10 m ja 6 m * 2 = 12 m. Aitaa tarvitaan yhteensä 144 m. Aitauksien jälleenhankintahinnaksi tulee 2 016 €.

Tilalle rakennetaan ratsastuskenttä, joka on kooltaan 30 m * 40 m. Ratsastuskenttä pitää rakentaa kantavalle maaperälle, joko hiekka- tai kalliopohjalle eikä kostealle maaperälle. Jos maaperä on kostea, kentän alimpaan kerrokseen laitetaan salaojat. (Louhelainen ym. 2010, 27–28.)

Kentän alustana on hiekkapohjainen maaperä. Kentän alimmaiseksi asetetaan suodatinkangas. Kangasta tarvitaan $1\,200\text{ m}^2$. Ostetaan suodatinkangasta koolla $4,5 * 100\text{ m}$, koska yhden kankaan koko on 450 m^2 , ostetaan niitä 3 kappaletta. Suodatinkangas tulee maksamaan $365\text{ €} * 3 = 1\,095\text{ €}$ (Netrauta.fi 2015).

Kantavaan kerrokseen laitetaan mahdollisimman kantavaa kiviainesta 250 mm paksu kerros, jonka raekoko on 0–16 mm. (Louhelainen ym. 2010, 27–28.) Kentälle tarvittava murskemäärä on $1\,200\text{ m}^2 * 0,25\text{ m} = 300\text{ m}^3$. Tarvittava murskemäärä tonneissa on 462 t (Koneyrittäjät.fi 2015). Murskeen hinnaksi tulee $462\text{ t} * 30\text{ €} = 13\,860\text{ €}$ (Soraliike Lehtovaara 2015).

Kantavan kerroksen päälle tulee kiilauskerros, jos tämä jää tekemättä on mahdollista, että kantavan kerroksen murske vahingoittaa hevosen kavioita. Kiilauskerroksen paksuus on maksimissaan 30 mm, murskeen raekoko on 0-4 mm. (Louhelainen ym. 2010, 27–28.) Kentälle tarvittava murskemäärä on $1\,200\text{ m}^2 * 0,03\text{ m} = 36\text{ m}^3$. Tarvittava murskemäärä tonneissa on 49 t (Koneyrittäjät.fi 2015). Murskeen hinnaksi tulee $49\text{ t} * 30\text{ €} = 1\,470\text{ €}$ (Soraliike Lehtovaara 2015).

Pintakerrokseen laitetaan pölyämätöntä, joustavaa, hyväpitoista, kulutuksen kestävä hiekkaa. Pintakerros tulee kallistaa kentän reunoille päin, jotta sadevedet ohjautuvat pois päin. Pintakerroksen paksuus on maksimissaan 100 mm, hiekan raekoko on 0-2 mm. (Louhelainen ym. 2010, 27–28.) Tarvittava hiekkamäärä on $1\,200\text{ m}^2 * 0,1\text{ m} = 120\text{ m}^3$. Tarvittava hiekkamäärä tonneissa on 216 t (Koneyrittäjät.fi 2015). Hiekan hinnaksi tulee $216\text{ t} * 30\text{ €} = 6\,480\text{ €}$.

Kentän ympärille rakennetaan aita, jotteivät vauhkoontuneet hevoset karkaa. Aitaa tarvitaan $60\text{ m} + 80\text{ m} = 140\text{ m}$. Aidan jälleenhankintahinnaksi tulee $140\text{ m} * 14\text{ €/jm} = 1\,960\text{ €}$.

Ratsastuskentän kokonaiskustannuksiksi tulee $1\,095\text{ €} + 13\,860\text{ €} + 1\,470\text{ €} + 6\,480\text{ €} + 1\,960\text{ €} = 24\,865\text{ €}$.

Hankintakustannuksissa ei ole huomioitu lainkaan maansiirtokustannuksia, sillä ratsastuskenttää rakentaessa jokaista rakennettavaa kerrosta on tiivistettävä. Jokaisen tiivistämiskerran jälkeen kenttään tarvittavaa kivennäismäärä lisääntyy. Taulukkoon 3 on koottu tilamallin rakennusomaisuus ja laskettu omaisuudesta aiheutuvat vuotuiset korko- ja poistokustannukset.

Taulukko 3 Tallimallin rakennusominaisuus

	Hankintahinta €	Käyttöikä v.	Poisto
Talli	54 439,50 €	20	2 721,98 €
Muut tilat	66 211,60 €	20	3 310,58 €
Heinä ja kuivikevarasto	5 232,30 €	20	261,62 €
Lantala	6 310,60 €	20	315,53 €
Ratsastuskenttä	24 865,00 €	20	1 243,25 €
Kokonaiskustannukset	157 059,00 €		
Tasapoisto			7 852,95 €
Hankintahinta €/hevonen	13 088,25 €		
Rakennuksen poisto €/hevonen/v	218,14 €		
Rakennuksen korko €/hevonen/v	174,51 €		

6.4.2 Vertailulaskelmat

Uusimpana innovaationa on valmistettu kuivike kookoksen kuoresta jauhamalla. Kuivike ei pölyä ja se on Eviran hyväksymä, joten sen voi levittää pellolle lannan mukana. Kuivike on kilpailukykyinen muihin verrattaessa, koska sitä kuluu vain puoli paalia per hevonen viikossa. Paalissa on kuiviketta 25 kg ja se maksaa 21 €/paali, paalin hinta viikossa on 10,50 €. (Tmi Sanna Mattila 2015.)

Turve on kuohkeaa, lämmintä ja imukykyistä. Turve voidaan hävittää lannan seassa pellon ravinteeksi. Kuivikkeena turve on työläs, koska se myydään irrallisena ja sen hinta 109 €/900 kg(lava) ja sen säilöminen on vaikeaa, sitä myydään myös 38 kg paaleissa, joka maksaa 15 €/paali. Kulutus on 1 paali viikossa per hevonen. (Tmi Sanna Mattila 2015.)

Purun huonona puolena on, että se pölyää jonkin verran, hankala hävittää, ei sido hajuja. Hävittäessä käytettyä purua, pitää se viedä kaatopaikalle. Kulutus on 4 paalia viikossa hevosta kohden. Myydään 20 kg paaleissa, jotka maksavat 7 € paali. (Tmi Sanna Mattila 2015.)

Biococco-kuivikeseen menee vuodessa hevosta kohden $10,50 \text{ €} \cdot 52 \text{ vko} = 546 \text{ €/vuosi}$. Kuivikeen hinta vuosittain 12 hevosella on $546 \text{ €} \cdot 12 = 6\,552 \text{ €}$. Turpeeseen menee vuodessa hevosta kohden $15 \text{ €} \cdot 52 \text{ vko} = 780 \text{ €/vuosi}$.

Turpeen hinta vuosittain 12 hevosella on $780 \text{ €} * 12 = 9\,360 \text{ €}$. Puruun menee vuodessa hevosta kohden $7 \text{ €} * 4 \text{ paalia} * 52 \text{ vko} = 1\,456 \text{ €/vuosi}$. Purun hinta vuosittain 12 hevosella on $1\,456 \text{ €} * 12 = 17\,472 \text{ €}$. (Taulukko 4.)

Taulukko 4 Kuivikkeiden kulut vuodessa

Kuivike	Kulutus/hevonen	Tallin hevoset (12 kpl)
Turve	780 €	9 360 €
Puru	1 456 €	17 472 €
Biococco	546 €	6 552 €

6.4.3 Tarvikelaskelmat

Tallilla tulee olla varusteita asiakkaiden käytettävissä, jollei heillä ole oikeanlaisia varusteita tuntia varten. Kaikilla ratsastajilla pitää olla kypärä, korolliset kengät ja joustavat housut, joissa ei ole hankaavia saumoja. Käytettyjen kypärien ostamista ei suositella ollenkaan tai jos kypärässä on lommo, sitä ei saa käyttää. (Suomen Ratsastajainliitto ry, 2015d.) Varakypäriä tallilla olisi suotavaa olla mahdollisimman monta eri kokoa. Tallille ostetaan aluksi 5 varakypäriä asiakkaita varten. Kypärien yksikkökustannukset ovat 28,95 €/kpl, joten kypäret maksavat yhteensä 144,75 €.

Ratsastajalla olevat juoksukengät, joissa ei ole lainkaan minkäänlaista kantaa, eivät ole sopivat ratsastukseen. Sekä kengät jotka eivät tue jalkaa millään tapaa ovat kiellettyjä. (Suomen Ratsastajainliitto ry, 2015d.) Tasapohjaiset saappaat eivät myöskään ole soveliaat. Tallille ostetaan aluksi 5 paria saappaita. Saappaiden yksikkökustannukset ovat 39,95 €/kpl, joten saappaat maksavat yhteensä 199,75 €.

Vaelluksilla ja maastoratsastuksilla on tärkeää näkyä pimeään aikaan, joten tallilla tulee olla tarjolla mahdolliset heijastimet. Ratsastajalle tulee tarjota heijastinliivi. Tallille aluksi ostetaan 8 heijastinliiviä. Heijastinliivien yksikkökustannukset ovat 3,99 €/kpl, joten heijastinliivit maksavat yhteensä 31,92 €.

Varautuminen ratsastajia varten maksaa yhteensä 376,42 €.

Hevoselle tarvitaan paljon erilaisia varusteita. Valmistautuminen tunnille aloitetaan siistimällä hevonen. Tähän tarvitaan kumisuka, erinäisiä harjoja ja kavio-

koukku. Kumisuka maksaa 3 €, hoitosesti jossa tarvittavat harjat maksaa 10,95 €, näitä ostetaan 3 kpl kutakin. Koko setti harjoja maksaa 41,85 €.

Hevosen siistimisen jälkeen hevoselle laitetaan suitset. Suitsia tarvitaan jokaiselle 12 hevoselle omat. Suitset maksavat 31,95 €/kpl. Suitsiin tarvitaan kuolaimet, jotka maksavat 16,95 €/kpl. Suitsiin kuuluu myös ohjat, jotka maksavat 15,95 €/kpl. Suitset maksavat yhteensä 64,85 € per hevonen eli kokonaissummaksi tulee 778,20 €.

Jokainen hevonen tarvitsee myös oman satulan. Satula maksaa 169 €/kpl. Satulaan tarvitaan satulavyö, joka maksaa 23,95 €/kpl. Satulaan kuuluu myös jalustimet 31,95 €/kpl ja jalustinhihna 20,95 €/kpl. Satulaa ei voi laittaa hevosen selkään sellaisenaan, vaan sen alle tarvitaan satulahuopa. Hinnaltaan se on 24,95 €/kpl. Satula varusteineen maksaa 270,80 € per hevonen eli kokonaissummaksi tulee 3 249,60 €.

Vaelluksilla ja maastoratsastuksissa, myös hevosen pitää näkyä. Joten hevosille ostetaan ratsastusloimet heijastimilla, jotka maksavat 64,95 €/kpl. Kokonaishinta on 779,40 €.

Hevosen tarvikkeet tulevat maksamaan yhteensä 4 849,05 €.

7 PÄÄTELMÄT

Koska hevosalan kannattavuudesta ei ole tehty paljoakaan tutkielmia, oli aihetta teoreettisesti vaikea käsitellä. Kirjallisuuslähteinä on käytetty verkkojulkaisuja. Käytännön kokemuksen selvittämiseksi haastateltiin alan harrastajaa.

Hevosalalla on paljon suuria kustannuksia, joita ei voi perustamisvaiheessa välttää. Suurten rakennuskustannusten jälkeen kustannusten määrä tasaantuu, koska korjauskustannukset eivät ole suuria..

Kannattavan toiminnan edellytyksenä on yrityksen hyvä, keskeinen sijainti ja aktiivinen asiakaskunta. Mainonnan avulla innostetaan uusia mahdollisia asiakkaita harrastuksen pariin. Talille on tärkeää erottua muista palveluillaan, sillä alalla on paljon kilpailua. Vaellus- ja ratsastuspalvelujen lisäksi yritys voi tarjota esimerkiksi majoitus- ja virkistyspalvelua. Palveluista tulevien tulojen on tarkoitus kattaa hevosista aiheutuvat kulut, esimerkiksi eläinlääkäri kulut ja

kengitykset. Yrittäjäksi ryhtyvän kannattaa vertailla eri palveluiden ja tarvikkeiden kustannuksia. Tässä opinnäytetyössä vertailtavaksi otettiin eri kuivikelajeja. Laskelmista selviää, että hintaerot ovat suuria ja hintavertailu kannattaa tehdä kaikkien tarvikkeiden kohdalla.

Harrastuksen muuttaminen yritystoiminnaksi vaatii paljon työtä ja lisäksi hyvää taustatutkimusta. Aluksi kannattaa aloittaa toiminta sillä materiaalilla, mitä on olemassa. Yleisimmin tallirakennuksia on kunnostettu vanhoista navetoista. Uusien investointien hankinta kannattaa siirtää ajankohtaan, jolloin toiminta näyttää kannattavalta.

LÄHTEET

Agronet.fi. 2015a. Hevosalan yrittäjäyys. Saatavissa:

<https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/agronet/Yritys/Toimialatietoa/Hevosala>

[viitattu 10.3.2015].

Agronet.fi. 2015b. Sukupolvenvaihdos. Saatavissa:

<https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/agronet/Tilanjohdaminen/Sukupolvenvaihdos> [viitattu 15.3.2015].

Akita. 2015. Sukupolvenvaihdos. Saatavissa:

<http://www.aktia.fi/fi/yritysasiakkaat/maatalous/sukupolven-vaihdos> [viitattu 15.3.2015].

Arola, H. 2015. Hallitus hoitaa pitkäaikaisen kiistan – hevosen lantaa saa ryhtyä polttamaan. Helsingin Sanomat. 30.5.2015. Saatavissa:

<http://www.hs.fi/politiikka/a1432950851343> [viitattu 26.11.2015].

Balance Consulting. 2015. Tunnuslukuopas. Saatavissa:

<http://www.balanceconsulting.fi/tunnusluvut> [viitattu 15.3.2015].

E-conomic. 2015. Kannattavuus - Mitä tarkoittaa kannattavuus? Saatavissa:

<https://www.e-conomic.fi/kirjanpito-ohjelma/sanakirja/kannattavuus> [viitattu 15.3.2015].

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira. 2014. Hevonen -eläinsuojelulainsäädäntöä koottuna. Saatavissa:

<http://www.evira.fi/portal/fi/tietoa+evirasta/julkaisut/?a=view&productId=269>

[viitattu 17.2.2015].

E. S. Riding Club. 2015. Ratsastusseura. Saatavissa:

<http://esridingclub.fi/seura/> [viitattu 27.4.2015].

Graeffe, P. 2015 Hevosurheilu: Hevosharrastajasta yrittäjäksi? 4.9.2015. Saatavissa: <http://hevosurheilu.fi/lukijan-kyna/hevosharrastajasta-yrittajaksi/> [viitattu 13.12.2015].

Hevoseni.fi. 2012a. Tallirakennus. Saatavissa:

<http://www.hevoseni.fi/tallirakennus> [viitattu 26.11.2015].

Hevoseni.fi. 2012b. Tallin lantahuolto ja kuivikkeet. Saatavissa:

<http://www.hevoseni.fi/lantahuolto> [viitattu: 30.11.2015].

Hevosyrittäjät. 2015. Tietoa hevosyrittäjille. Saatavissa:

<http://www.hamk.fi/verkotot/hevosyrittaja/Sivut/default.aspx> [viitattu 13.3.2015].

Hollmén, M., Laitinen, A. & Louhelainen, S. 2012. Mahdollisuuksien hevonen – Hevosalan kehittämisohjelma. Saatavissa:

http://www.hippolis.fi/UserFiles/hippolis/File/Mahdollisuuksien_hevonen/Mahdollisuuksien%20hevonen_2012.PDF [viitattu 17.2.2015].

Horze. 2015. Tuotteet. Saatavissa: <http://www.horze.fi/> [viitattu 1.12.2015].

linatti, H. 2014. Luku 5 Hevoset ja kunta. Saatavissa:

http://www.hippolis.fi/UserFiles/hippolis/File/2014/Luku_5_Hevoset_ja_kunta.pdf [viitattu 26.11.2015].

Kariste, K. Haastattelu. Kouvola. 10.4.2015.

Koneyrittäjät.fi. 2015. Kuutio-tonni-kuutio muunnokset. Saatavissa:

<http://www.koneyrittajat.fi/Raiku/tn-m3-tn.html> [viitattu: 1.12.2015].

Kuluttajavirasto. 2004. Kuluttajaviraston ohjeet ratsastuspalveluiden turvallisuuden edistämiseksi. Saatavissa:

<http://www.tukes.fi/Tiedostot/Tuoteturva/Kuluttajavirasto/8.%20Ohjeet%20ratsastuspalveluiden%20turvallisuuden%20edistämiseksi%20.pdf> [viitattu 17.2.2015].

Louhelainen, S. 2012. Hevosalan hankeohjelma 2014–2020. Teoksessa Mahdollisuuksien hevonen – Hevosalan kehittämisohjelma. Hollmén, M, Laitinen, A. & Louhelainen, S. 15–20. Saatavissa:

http://www.hippolis.fi/UserFiles/hippolis/File/Mahdollisuuksien_hevonen/Mahdollisuuksien%20hevonen_2012.PDF [viitattu 17.2.2015].

Louhelainen, S. 2010. Hevosyrityksen johtaminen ja liiketoiminta. Saatavissa:

http://www.hamk.fi/tyoelamalle/hankkeet/hevosyrittaja/Documents/Hevosyrityksen_liiketoiminta_ja_johtaminen_2010.pdf [Viitattu 10.10.2015].

Louhelainen, S ja Thuneberg, T. 2010. Tallirakentaminen ja tekniikan hyödyntäminen. Saatavissa:

http://www.hamk.fi/tyoelamalle/hankkeet/hevosyrittaja/Documents/Tallirakentaminen_ja_tekniikan_hyodyntaminen_2010.pdf [viitattu 1.12.2015]

Maa- ja metsätalousministeriö. 2005. Rakennusten ja rakennustilojen yksikkökustannuksia. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/data/normit/25697-06040fil.pdf> [viitattu 25.11.2015].

Netrauta.fi . 2015. Suodatinkangas. Saatavissa: <http://www.netrauta.fi/rakentaminen/maanrakennuskankaat/suodatinkankaat/suodatinkangas-n1-kl2-4-5x100m-450m-sup2-soralle> [viitattu: 1.12.2015].

NettiNappi. 2015a. Mitä yrittäjyys on. Saatavissa: <http://www.nettinappi.fi/tietoalue/yrittajyys/mita-yrittajyys-on/> [viitattu: 15.3.2015].

NettiNappi. 2015b. Yrittäjyyspolku. Saatavissa: <http://www.nettinappi.fi/tietoalue/yrittajyys/yrittajyyspolku/> [viitattu: 27.11.2015].

Piekkari, O., Ropo, P., Korhonen, J & Pussinen, S. 2005. Hevosalan yrityksen talousasioiden hallinta. Saatavissa: <http://www.hamk.fi/verkostot/hevosyrittaja/PublishingImages/Sivut/hevosyrittajan-opaat/Hevosalan%20yrityksen%20talousasioiden%20hallinta.pdf> [viitattu 17.2.2015].

Perustamisopas - Alkavalle yrittäjälle. 2012. Suomen Uusyrityskeskukset.

ProAgria Etelä-Suomi. 2014. Miten saat hevosalan yrityksen kustannukset kuriin? Saatavissa: <http://etela-suomi.proagria.fi/sisalto/miten-saat-hevosalan-yrityksen-kustannukset-kuriin-375> [viitattu 14.3.2015].

ProAgria Oulu. Yrittäjänä hevosalalla. Saatavissa: http://www.proagriaoulu.fi/fi/yrittajana_hevosalalla/ [viitattu 14.3.2015].

Pussinen, S. 2013. Hevosyrittäjyyden tulevaisuuskatsaus – valtakunnallinen Hevosyrittäjä huippukuntoon –hankkeen (2010-2014) raportti. Saatavissa: https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/65057/Hevosyrittajyyden-tulevaisuuskatsaus_ekirja.pdf?sequence=3 [viitattu: 14.11.2015].

Pussinen, S. & Thuneberg, T. 2010. Katsastus hevosalan yritystoimintaan – raportti hevosyrittäjyys 2009 -kyselystä. Saatavissa:

http://www.hamk.fi/tyoelamalle/hankkeet/hevosyrittaja/Documents/Katsaus_hevosalan_yritystoimintaan_2010_e.pdf [viitattu 17.2.2015].

Ranta, E. 2013. HS vertaili lasten harrastusten hintoja: Partio halvin ja ratsastus kallein. Helsingin Sanomat 23.7.2013. Saatavissa:

<http://www.hs.fi/kuluttaja/a1374466128521> [viitattu 15.11.2015].

Rantanen, T. 2014. Hevosyrittäjät ovat väliinputoajia. Kouvolan Sanomat. Saatavissa:

[http://www.kouvolansanomat.fi/Online/2014/07/14/Hevosyrittäjät%20ovat%20väliinputoajia/2014217610169/4](http://www.kouvolansanomat.fi/Online/2014/07/14/Hevosyrittajat%20ovat%20valiinputoajia/2014217610169/4) [viitattu 13.3.2015].

Rella.fi. 2015. Hinnasto 2015. Saatavissa: <http://www.rella.fi/hinnasto.html> [viitattu: 1.12.2015]

Soraliike Lehtovaara. 2015. Maa-ainesten hinnasto. Saatavissa:

<http://soraliikelehtovaara.fi/tuotteet> [viitattu 1.12.2015].

Suomen Hevosomistajien keskusliitto ry. 2015. Mitä tulee ottaa huomioon ennen kuin ostaa hevosen? Saatavissa:

<http://www.shkl.net/omistaminen/hankkisinko-hevosen/> [viitattu: 28.11.2015].

Suomen Hippos ry. 2015a. Hevosen pidosta aiheutuvat kustannukset. Saatavissa:

http://www.hippos.fi/rekisterointi_ja_omistaminen/hevosen_hyvinvointi/hevosen_hankinta/hevosen_pidosta_aiheutuvat_kustannukset [viitattu 25.11.2015].

Suomen Hippos ry. 2015b. Ruokinta. Saatavissa:

http://www.hippos.fi/rekisterointi_ja_omistaminen/hevosen_hyvinvointi/hevosen_hoito/ruokinta [viitattu: 29.11.2015].

Suomen Ratsastajainliitto ry. 2015c. Hevoskuljetus vaatii paljon tietoa ja taitoa! – sekä asianmukaiset varusteet. Saatavissa:

http://www.ratsastus.fi/ratsastustietoa/hevonen_liikenteessa [viitattu 30.11.2015].

Suomen Ratsastajainliitto ry. 2015a. Ratsastamaan. Saatavissa:

<http://www.ratsastus.fi/ratsastustietoa> [viitattu 29.11.2015].

Suomen Ratsastajainliitto ry. 2015b. Suomi ratsailla: Tietoja ja tilastoja. Saatavissa: <http://www.ratsastus.fi/tilastotietoa> [viitattu 30.11.2015].

Suomen Ratsastajainliitto ry. 2015d. Varusteet. Saatavissa:

<http://www.ratsastus.fi/ratsastustietoa/ratsastamaan/ratsastusvarusteet> [viitattu 1.12.2015].

Taloussanomat. Taloussanakirja. Saatavissa:

<http://www.taloussanomat.fi/porssi/sanakirja/termi/kannattavuus/> [viitattu 15.11.2015].

Tmi Sanna Mattila. 2015. Biococco-kuivike hevosille. Saatavissa:

<http://www.sannamattila.com/bicocco> [viitattu 1.12.2015]

Uranus. 2013. Mitä jos harrastus olisikin työ? Saatavissa:

<http://www.uranus.fi/tyonhaku/haluatko-yrittajaksi/mita-jos-harrastus-olisikin-tyo/> [viitattu 14.3.2015].